NR. 13/90
10 DEC 1990

SØVÆRNS-ORIENTERING

Tordenskiold' s storslåede fødselsdag
Holmen' s Kirke fyldt til bristepunktet

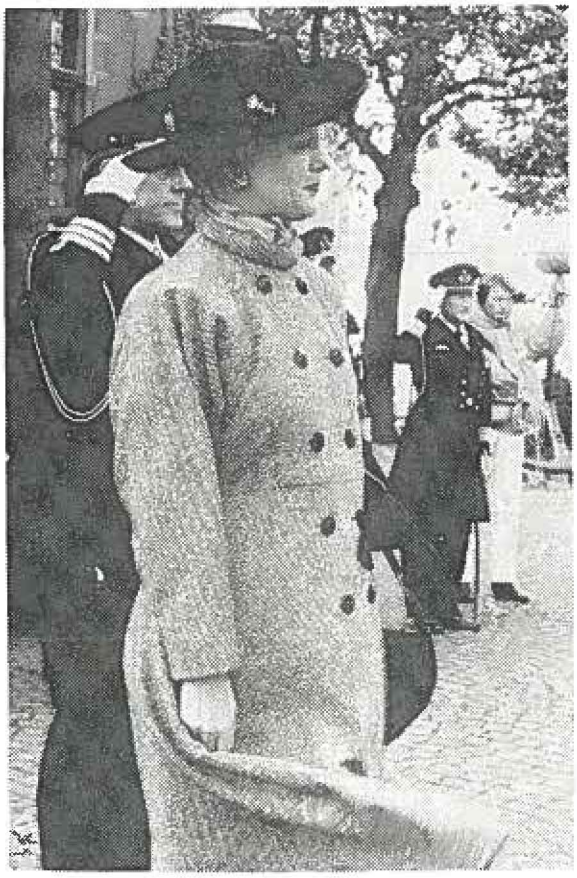

Hendes Majestæt Dronningen til mindegudstjeneste i Holmens Kirke i anledning af Tordenskiolds 300 års fødselsdag.

(SMK FOT)

Tordenskiolds 300 års fødselsdag blev højtideligholdt søndag 28 OKT ved mindegudstjeneste i Holmens Kirke i overværelse af regentparret, norsk flådebesøg i København, skulpturafsløring og festligheder med kunstnerisk underholdning og meget mere på Holmen og i Frederikshavn.

Kransenedlægning ved Holmens Kirke.
(SMK FOT)

Efter Orlogsprovstens tekstlæsning over "Alt har sin stund og hver en ting under himmelen sin tid" talte Inspektøren for Søværnet, kontreadmiral J. Ruth i Holmens Kirke:

"Op til denne 300 års dag er der sagt og skrevet mangt og meget om den dansk-norske søofficer Peter Tordenskiold. Om hans helteger-ninger, hans personlige egenskaber, hans ligefremme optræden over-for høj og lav, hans livsmod og handlekraft, hans dristighed og beslutsomhed, hans fremragende sømandsskab, hans mod og rådsnarhed og ikke mindst om hans åbne blik for modstandernes svage sider.

I vort indre billede fremstår en person, der vil blive mindet så længe det danske og norske søværn består. Dristig, lynsnar og hurtig til at udføre sine vovelige planer ved en, efter datidens skik, ganske ukonventionel form for krigsførelse. Folket begejstre-des, og hans mandskab beundrede ham, og dog anglede han ikke efter popularitet, men han havde ganske naturligt sine medkæmperes tillid og tiltro. Han var altid selv i forhånden og tog de farligste tør-

ner selv, men han forstod også gennem anerkendelse og ros at presse sine folk til det yderste.

Men hans liv var heller ikke helt problemfrit. En ungdommelig vovehals som Tordenskiold kunne ikke undgå at skaffe sig uvenner blandt ældre og forbisprungne kolleger. Hans til tider noget hasarderede operationer, hvoriblandt der også var enkelte mislykkede og hans temmelig frie fortolkning af ordrer modtaget fra sine overordnede, bragte ham af og til i vanskeligheder.

Man kunne stille sig det sprøgsmål, om der ville være plads til en Tordenskiold i dag i vort moderne søværn.

Jeg kan ikke forestille mig, at Tordenskiold selv ville have haft tålmodighed til at gennemgå den langvarige officersuddannelse og, at han kunne affinde sig med den detaljerede styring af dagligdagen, der er blevet resultatet af vore dages EDB-baserede samfund. Hans sidste leveår, efter at den store nordiske krig var afsluttet, var præget af rastløshed og uro og tyder på, at han ikke kunne affinde sig med fredsmæssige administrationsopgaver.

Det er vel også et spørgsmål, om han ville kunne begå sig i søværnet. Han var vel nok lidt for ukonventionel i sine opfattelser, og nogle af hans operationer må karakteriseres som lettere hasarderede. Man må vist konkludere, at han næppe ville være nået til tops i vore dages fredstidsmariner, hvor bureaukratiet har tendens til at brede sig, og hvor der ikke rigtig er plads til helt frie udfoldelser.

Men det betyder ikke, at der ikke er brug for folk med Tordenskiolds egenskaber.

De findes allerede. Jeg ved det, for jeg møder dem overalt i søværnet, blandt de værnepligtige, blandt det faste mandskab, og blandt officererne. På havet, i luften og på landjorden. De dukker op af sig selv, når en umulig opgave skal løses. De er ukonventionelle i deres måde at gribe tingene an på, og de er ikke bange for at løbe en personlig risiko, ja, end ikke for at sætte deres eget liv på spil.

Skulle Danmark igen en gang blive indblandet i en krig er jeg sikker på, at disse folk også vil være i besiddelse af nogle af de egenskaber, der ikke er så velanskreven i fredstid men er uundværlige i ufredstider.

Det er betryggende at vide, at Tordenskiolds ånd stadig lever, og at der stadig bag den røde fold, står en mand som Tordenskiold."

Herefter opførtes Johan Selmer's kantate: TORDENSKJOLD fra afsløringen af Enders Statue af søhelten i Oslo 17. maj 1901, for mandskor, udsat for blandet kor af Jørgen Ernst Hansen og tekst af Theodor Caspari:

Der flammer et Lyn i den mørke Nat
over Kattegat.
Der jager i Sjøen en dristig Fregat,
det hyler i Takkel, det hviner i Tauge,
det vælter som fraadende Fjelde mod Bauge.
Der runger en Stemme saa rolig og kold:
"Klart Skib! Det er Tordenskjold!"

Han fødtes, hvor Domen staar høit mod Sky
over Trondhjems By.
De Slægter forsvinder, men aldrig hans Ry;
thi Havet, hans vældige Frænde og Fælle,
det nynner hans Navn gjennem høstlige Kvælde,
det vælter, det runger det tusindefold:
"Klart Skib! Det er Tordenskjold!"

Saa var det hin Morgen paa Eidsvoldsværk
under varlys Bjerk,
da skar det fra Havet en Stemme, saa stærk,
da steg det fra tusinde Tunger om Dale,
fra fattige Hytter, fra bonede Sale,
da sang det fra Skoge, da sang det fra Koll:
"Klart Skib! Det er Tordenskjold!"

Herefter opførtes Bent Lorentzen's TORDENSKIOLD for bassanger og messingensemble (1988). Værket er oprindelig skrevet for mands-

kor og messingblæsere. Denne udgave for bas-solo følger i store træk korudgaven:

Teksten til 1. del er hentet fra Tordenskiolds logbog. -Da der iagttages en svensk Kongegjøs, lyder ordren: "Åbn Canonportene!" Efter en rigtig tordenskioldsk batalje er det danske krudt brugt op, og Tordenskiold spørger den svenske kaptajn (som er englænder), om han kan låne krudt af ham, så de kan fortsætte kampen. Tordenskiold udbragte en skål på den svenske kaptajns sundhed! (Det kom der en sag ud af bagefter). Magen til frækhed har det danske militær aldrig oplevet!

2. del: "Quinder vil siges at være hans største Fornøyelse", hedder det i indledningen, og det er der mange historier om.

3. del bruger Frederik IV's adelsbrev til Tordenskiold fra 1716.

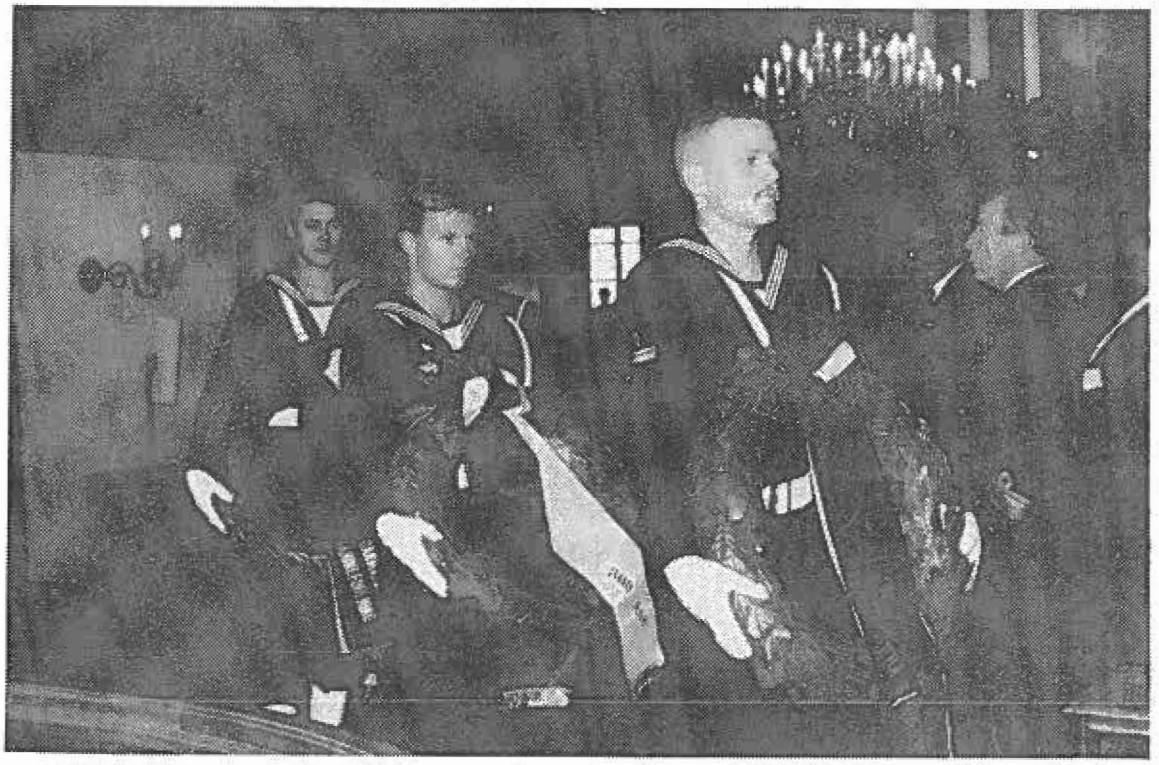

Orlogsgaster bærer kranse til Tordenskiold's Sarkofag.
(SMK FOT)

4. del handler om det store slag ved Ävlsborg, hvor Torden-

skiold narrede svenskerne ved at vende vrangen ud af kåberne, så farven blev ligesom svenskernes. Selvfølgelig vandt Tordenskiold, ellers havde vi aldrig kendt historien.-

Der sluttes af med et Te Deum som tak for sejren.

Orlogsprovsten, Holmens provst Claus Harms, prædikede derefter ved gudstjenesten for Peter Tordenskiold i Holmens kirke:

"Der er unægtelig mere end en begribelig afstand mellem den stemning, der har præget situationen hin sorte novemberaften, da Tordenskiolds kiste fra en lille koffardi-galiot uden bemærkninger og formodentlig uden kristelige ord blev båret ned i Holmens kirkes mørke krypt og den storslåede, æresbevidnende, orgelombruste tilkendegivelse som hans 300 års dag markeres med af os - i dag - nu, hvor Holmens kirke er fyldt til bristepunktet.

Det er - også sådan udfoldet - sandt: "Alt har sin stund og hver en ting under himmelen sin tid".

To nationer og deres flåder bevidner respekt, båret af historisk indsigt og menneskelig fantasiinspireret umiddelbarhed.

Tordenskiold. Søhelten. Viceadmiralen. Danmarks og Norges folkelige skikkelse, der ikke blot allerede i livet men efter døden blev forbillede - den folkekære - for drengen og sømanden og mange. Personen, der fik sit navn hyldet i kongesangen og sit billede tegnet på tændstikæsken.

Spændvidden er stor. Unægtelig. "Tid til at gemme og tid til at bortkaste".

Vi ved - enhver - at samme Peder Wessel - den kongelig benavnet og adlet Tordenskiold - har givet anledning til mange forestillinger. Til beundring og misundelse. "Tid til at elske og tid til at hade". Givet anledning til inspiration, til mod, til dristigt sømandsskab og beregnende taktik. "Tid til at dræbe og tid til at læge, tid til at nedrive og tid til at opbygge".

Givet digtere og poeter - de kulturbærende og de folkeligt formidlende - anledning til at udfolde den myte, samme Tordenskiold allerede selv med sit indtagende væsen, aldrig hvilende energi, sprudlende begavelse og traditionsbrydende handlinger skabte om sin person og sit navn. "Tid til at græde og til at le. Til at sørge og

tid til at danse. Tid til at favne og til ikke at favne".

Meget har Tordenskiold i århundrede efter sin dåd og død givet anledning til. Men - trods hvad der fortælles troskyldige og gudsfrygtige sind - ikke just anledning til mange kristelige tanker eller fromme følelser.

Det er dog vist sandt.

Men et menneskes liv og skæbne, død og minde kan dog netop derfor give os vilje og styrke og oprigtighed til det, og her, at gøre det i lyset af prædikerens kendte ord, om at alt har sin stund.

Ordene er en realistisk skildring ikke blot af Tordenskiolds liv og minde, men af menneskelivet, som vi lever og oplever det, som det handler med os og vi handler med det. Alt har sin tid. "Tid til at fødes og tid til at dø. Til at plante og rydde. Tid til at søge og til at miste. Til at flænge og sy."

Der er for os alle god grund til eftertanke ved dette. Uanset alder må vi erkende, at vi også kan gribes af prædikerens trøstesløse følelse i ordene: "Hvad løn for sin flid har da den, der arbejder?" Vi genkender stemningen i ordene: "Jeg så det slid, som Gud har givet menneskenes børn at slide med". "Alt har han skabt smukt til rette tid". Vel opmuntrer disse ord os. "Også evigheden har han lagt i deres hjerte". - Vel det stoler vi på og - "dog således at menneskene hverken fatter det første eller det sidste af, hvad Gud har virket". Det er vitterligt sandt! Det kan føre til trøstesløshed. Det kan give mennesker en oplevelser af tiders skifte som tilfældighed og skæbnens lunefulde spil.

Men vi har - og har sunget - digterens evangeliebårne ord om at

Gud er Gud, om alle land lå øde,
Gud er Gud, om alle mand var døde.
Om slægter svimler,
blandt stjernestimle
utallig vrimler
i høje himle
Guds grøde.

Derfor: "Søg Herren, medens han findes, kald på ham, den stund, han er nær!" - For "alt har sin stund og hver en ting under himme-

len sin tid". Også stunden, hvor Gud holder mennesket fast i tidens øjeblik i tidernes strøm. Den gudløse forlade sin vej, urettens mand sine tanker og vende sig til Herren, at han må forbarme sig, til vor Gud, thi han er rund til at forlade.

I forvisningen om sandheden heri bliver såvel heltes liv - ham om hvem den hedenske digters ord blev sande - "den guderne elsker dør ung" - som ethvert menneskes liv meningsbåret, evighedsbetinget, kærlighedsbevidnet.

Så er der da for ethvert menneske - lykkeligvis - "tid til at tie og tid til at tale".

Så er der da for enhver nation - ulykkeligvis - "Tid til krig".

Så er der da for ethvert land og folk - ved Guds hjælp - "Tid til fred"."

Hendes Majestæt Dronning Margrethe og Hans Kongelige Højhed Prins Henrik gik fra gudstjenesten til kapellet, hvor Deres krans blev lagt ved marmorsarkofagen.

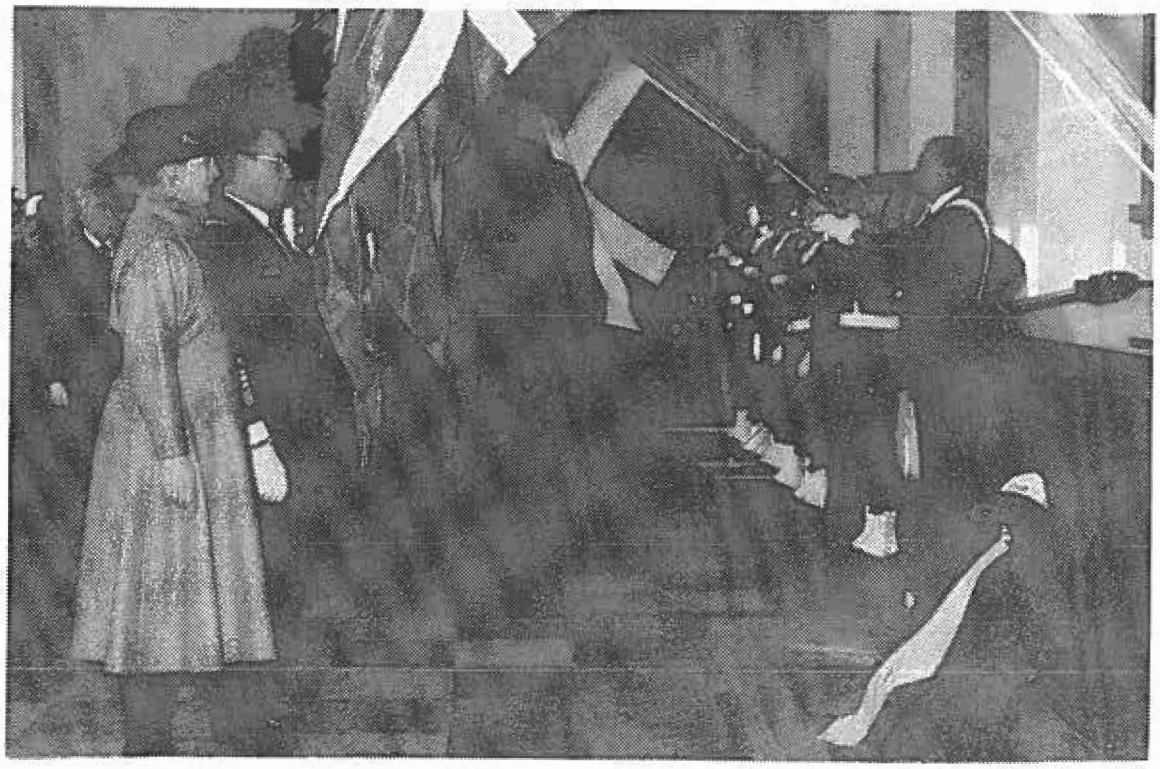

Regentparret lægger krans ved Tordenskiolds Sarkofag.
(SMK FOT)

Norske og danske marinere fra den norske fregat "Bergen" og

korvetten "Tordenskiold" stod vagt om gravmindet. Marinere lagde herefter kranse med laurbærblade fra Det norske Sjöforsvar, Tordenskiold-Selskabet, Marineforeningerne i Danmark, og fra Søværnet.

Dronningen og Tordenskiold-venner m.fl. overværede efter gudstjenesten endnu en ceremoni med kunstneriske islæt på Søværnets Officersskole. Det 25 års jubilerende Selskab Danske Tordenskiold-Venner overrakte, efter tale af kontreadmiral J.A. Ruth, Tordenskioldprisen til sergent Hans Steenfeldt Hansen, der i februar reddede to færinger i en forlist og kæntret trawler på Færøerne. I det hårde vejr lod han sig fire ned til trawleren fra "Hvidbjørnens" helikopter, smadrede ruderne til styrehuset og fik de to mand ud og i sikkerhed.

Danske Tordenskiold-venner's formand Direktør Egon Friisager overrakte sergent Hans Steenfeldt Hansen Tordenskioldsprisen overværet af Hendes Majestæt Dronningen.

(SMK FOT)

Formanden for selskabet Egon Friisager oplæste herefter et telegram fra korvetten "Olfert Fischer" i Yemen. Han oplyste, at kl. 10 havde korvetten drukket Tordenskiolds skål. Aftenen ville blive tilbragt sammen med besætningen fra det norske kystvagtskib "Andenes".

På Søværnets Officersskole talte herefter bl.a. Marinestabens historiske konsulent Cand. Mag. Hans Chr. Bjerg:

"Tordenskiold, som er årsagen til at vi idag er samlet, er ikke blot en historisk person, der fødtes for 300 år siden, men også et fænomen, som på trods af tidsafstanden fortsat aftvinger os interesse.

Tordenskiolds liv og virke kan bedst sammenlignes med en komet, der pludselig dukkede frem, lyste kraftigt op på det nordiske firmament, og forsvandt igen. Hans karriere som søofficer i den dansk-norske flåde blev ligeså kometagtig.

Tordenskiold blev født i Trondheim i Norge den 28. oktober 1690 som søn af en købmand, der tillige var rådmand i byen. Han blev døbt Peter Jansen Wessel. Den unge Wessels hu stod til søen og eventyret. Han var tidligt udviklet, og havde fra ganske ung voldsomme ambitioner. Norge og Danmark var den gang forenet i et dobbeltmonarki med København som hovedstad, og Wessel var klar over, at den besværlige vej til stjernerne gik via denne by, hvor kongen boede.

På eget initiativ - det vil sige uden forældrenes viden - tog han som 14-årig til København og flyttede ind hos den kgl. konfessionarius, der var en bekendt af hans fader. Det var dog ikke så meget teologien som Holmen og orlogsskibene, der havde Wessels store interesse, og han havde eet stort ønske, nemlig at blive søkadet på det i 1701 oprettede Søakademi, som Søværnets Officersskole hed i starten. 1706 indsendte han første gang ansøgning til Kongen, og atter i 1708. Først i 1709 blev der plads, men Wessel havde siden 1706 udnyttet tiden ved at tage på langfart.

Da han derfor endeligt kunne tiltræde som søkadet i 1710 var han fuldbefaren sømand og navigationskyndig.

Fra Wessel i 1711 blev udnævnt til underløjtnant i flåden fulgte udnævnelserne til stadig højere grader med korte mellemrum. Denne karrieres springavancementer, i dette ords egentligste betydning, fordi der var tale om at han næsten hoppede hveranden grad over, kan anføres som følger:

I oktober 1712 lige før han blev 22 år kom udnævnelsen til Capitainløjtnant. Løjtnantsgraden blev sprunget over. I december

1714 som 24-årig udnævnt til Capitain. Som 25-årig optaget i adelsstanden den 24. februar 1716. Et halvt år efter, i juli 1716 udnævnt til Kommandør, hvorved han sprang Kommandørkaptajnsgraden over. Udnævnt til Schoutbynacht - det vi idag betegner ved Kontreadmiral - i december 1718 som 28-årig med sæde i Admiralitetet, og endelig i august 1719, inden han var fyldt 29, Viceadmiral.

Kometen endte sin opblussen, da Tordenskiold faldt i en duel i Tyskland den 12. november 1720, kun 30 år gammel.

For at et særligt talent kan komme til udfoldelse, er det nødvendigt, at der er det miljø og de muligheder til stede som, netop betinger dette talent. Dette var tilfældet med hensyn til Tordenskiold, og er naturligvis forklaringen på, at en så enestående karriere som Tordenskiolds kunne finde sted.

Wessel viste sig hurtigt at være en naturbegavelse inden for såvel taktik som sømandskab. Paradoksalt nok kan man sige, at det kom ham til gode, at han kun nåede at få en meget tilfældig teoretisk uddannelse som søkriger. M.h.t. søkrigsførelsen var samtidens tankegang meget defensiv, og dette er en del af forklaringen på, at Wessel, med sin naturlige offensive ånd, fik mulighed for at gøre sig bemærket og kom til at virke som en hvirvelvind i en spindelvævskrog. Et bedre kendskab til gængs teori og praksis havde sikkert hæmmet hans medfødte evner. Ingen havde fortalt ham om krigsførelsens principper, men ved en analyse kan vi idag konstatere, at han benyttede sig af dem alle.

Den krig, som Danmark-Norge 1709-20, sammen med sine allierede Rusland og Polen, førte mod Sverige, var det miljø, der gav Tordenskiold mulighederne for at udfolde sit talent. Uden denne krig kan man vel næppe tænke sig, at et talent som Tordenskiolds var kommet til udfoldelse.

Det er et positivt træk ved den dansk-norske enevælde, at en karriere som Tordenskiolds var mulig.

Den enevældige konge gav ofte virkelige talenter mulighed for at udfolde sig uafhængigt at fødsel, ancienitet og bureaukrati.

Tordenskiolds selvtillid og frimodighed er legendarisk, og hans energi virker næsten overmenneskelig.

Der er mange indfaldsvinkler til emnet Tordenskiold. Helten, mennesket, lederen, søkrigeren etc. Hans korte og begivenhedsrige

liv har givet stof til mange populære og underholdende beretninger, men har også været gjort til genstand for seriøse vurderinger. De to genre viser sig iøvrigt at gå udmærket i spænd med hensyn til Tordenskiold. I virkeligheden er der også en national indfaldsvinkel til interessen for Tordenskiold. I hvert fald kan man sige, at han optræder - ganske vist i meget forskellige roller - i de tre nordiske landes historie.

Men hvori består Tordenskiold-fascinationen, for at der er tale om en fascination vil næppe nogen bestride.

Her vil jeg pege på to forhold, der karakteriserer Tordenskiolds virke, nemlig det overraskende og det ukonventionelle. Disse to pointer går som en rød tråd igennem det, vi kender til hans liv og virke. Det er disse to forhold i kombination, der gør ham til mere end en historisk person, til det, jeg her har kaldt et fænomen, som stadig virker underligt vedkommende.

Betragter vi søheltens liv i et samlet perspektiv, er det naturligt at stille spørgsmålet: Endte Tordenskiold på flådens admiralskontor, fordi han kendte vejen som en strøm kan gå? Hertil må vi svare både ja og nej! Han kendte utvivlsomt strømmen og dens muligheder, men han benyttede den ikke til blot passivt at flyde ovenpå; han kom tværtimod frem ved at bevæge sig aktivt mod strømmen. Det er vel egentlig det, vi finder sympatisk ved dagens fødselar."

Ved afsløringen af Tordenskiold-statuen i Frederikshavn den 28 OKT 1990 om formiddagen udtalte Cand. Mag. Hans Chr. Bjerg:

"Det initiativ, der er taget her i Frederikshavn til at opsætte en statue af søhelten Peter Tordenskiold, er et synligt bevis for, at interessen for denne historiske person stadig er levende. Der er skrevet mange bøger om Tordenskiold, lige siden hans samtid, men først i 1876 blev den første statue af Tordenskiold opstillet i hans fødeby Trondheim. I 1878 opstilledes en i København, i 1901 en i Oslo, og i 1936 en i Stavern i Norge.

Af de lokaliteter, som Tordenskiold har været knyttet til, har der manglet et synligt minde i Frederikshavn - eller Fladstrand -

som byen hed på Tordenskiolds tid. Det er denne mangel, der bliver afhjulpet idag ved afsløringen af en statue af søhelten.

Tordenskiold-statuen i Frederikshavn afsløret 28 OKT 1990. (SMK FOT)

Af flere grunde er det en god ide at opstille en statue af Tordenskiold her i Frederikshavn. Tordenskiolds virke viser, at han havde et sikkert blik for byens strategiske betydning og dens rolle under kampen om søherredømmet i Skagerrak, det vigtige farvand, der forbandt dobbeltmonarkiets to dele.

Ved afsløringen af Tordenskiold-statuen i Frederikshavn.
(SMK FOT)

Tordenskiold forenede i sig krigerens og sømandens gerning. Idag karakteriserer disse to ting i høj grad Frederikshavn gennem Flådestationens placering her i byen.

Når interessen for Tordenskiold stadig er levende, så skyldes det, at der er noget tidløst over hans korte liv og virke. Han var en mand, der i en sjælden grad handlede ud af øjeblikkets og situationens krav. I dag ville vi sige, at han forstod at handle efter konduite. Det er dette, der gør at Tordenskiolds gerninger har bevaret deres friskhed. Det er noget, der bør være en inspiration for os alle idag. Vi har stadig brug for "små Tordenskiold'er" i hverdagen for at nå mål og resultater.

Tordenskiolds liv og virke blev kometagtig. I løbet af 8 år, 1711-19 passerede han graderne fra underløjtnant til viceadmiral. Forklaringen er, at hans talent i en usædvanlig grad svarede til de muligheder, han fik og det miljø, han bevægede sig i.

Hans liv blev kort, for den guderne elsker, dør ung.

Med disse ord vil jeg udtrykke håbet om, at statuen af Tordenskiold her i Frederikshavn, vil blive til inspiration såvel for flådens folk som for alle frederikshavnere."

TV' s godnat-billeder

Frem til Tordenskiolds 300-års fødselsdag, søndag 28 OKT handlede Danmarks Radio's TV godnat-billeder om Tordenskiold og historierne bag nogle af de kendte episoder i hans liv. Der blev lagt ud 15 OKT med det berømte portræt af søhelten, som blev udført af Balthasar Denner i 1719.

Balthasar Denner: Portræt af viceadmiral Tordenskiold.

Tordenskiold var dengang 29 år og nybagt viceadmiral. Samme år havde helten fra den Store Nordiske Krig erobret Marstrand og fæstningen Karlsten, og som en særlig belønning fra Frederik IV, fået et billede af Majestæten i en kronet brilliantbesat ramme.

Efter at have været i privat eje igennem århundrede, kom Tordenskioldportrættet i 1923 op på en spændingsmættet auktion i København. Reelt var der kun to om at byde: en norsk skibsreder og Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

En tysk herre, som på et tidspunkt blandede sig i budet, blev hurtigt dysset ned af oprørte tilskuere. Dette var en sag mellem Danmark og Norge.

Det blev Frederiksborg Museum, som med en stor pose penge fra tændstiksfabrikken Gosch i ryggen, sikrede portrættet på danske hænder. For øjeblikket kan det ses på Orlogsmuseets særudstilling om Tordenskiold.

16 OKT:

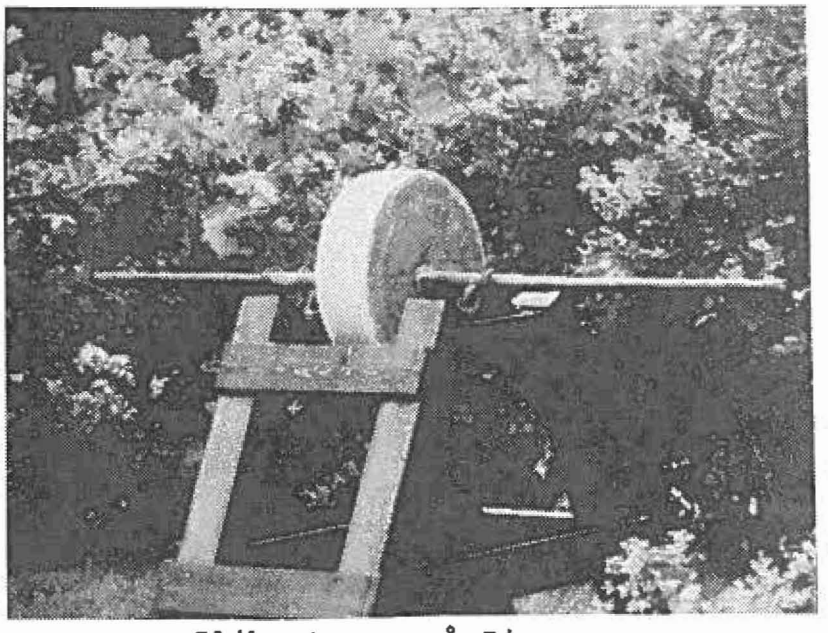

Slibestenen på Ringve.

(Ringve Museum - foto Per Lyhne).

Tordenskiold var et vildt barn, som dagligt vendte hjem fra leg på fjeldet og langs Trondheimfjorden med huller i tøjet.

Hans forældre tvang ham derfor i et par tykke skindbukser. Det var ikke særlig moderne, og Peter blev mobbet af de andre drenge. Problemet blev løst ved, at han satte sig på en slibesten som blev drejet til bukserne hang i laser. Slibestenen, som Tordenskiold kunne have benyttet, står den dag i dag i barndomshjemmet Ringve ved Trondheim.

Der er ingen steder, man kan få bekræftet de mange anekdoter fra Tordenskiolds barndom. Men når man ser på den utraditionelle måde han klarede skærene - og svenskerne - på som voksen, er der ikke tvivl om, at han allerede som barn har rummet det stof, der skabes legender af.

I dag ville man nok have betegnet den unge Peter som adfærdsvanskelig. Da han altid pjækkede fra skolen, satte hans forældre ham til at begynde med i lære hos en skrædder der var berygtet for sin håndfaste pædagogik. Peter kvitterede for de tørre tæsk med en velrettet snebold i nakken på sin mester - og så var den lærekontrakt ophævet.

17 OKT:

Tordenskiold i Dr. Jespersens stald.

(Stik af Vilhelm Rosenstand)

Tordenskiolds første møde med Frederik IV skete i en stald hos hofpræsten Dr. Jespersen i København i efteråret 1705.

Tordenskiold var dengang 14 år gammel. Året før, var han stukket af fra Norge til København, og blevet tjener i huset hos Dr. Jespersen, mens han ventede på en chance til at blive søkadet.

Med sit ukuelige gå-på-mod, benyttede Tordenskiold sig af situationen i stalden, til at spørge Frederik IV direkte om at blive optaget som kadet. Dengang var kongen enevældig og hans ord var lov.

Det blev dog ikke til noget i denne omgang. Frederik IV syntes han var lidt for ung, men fik allerede her noteret sig et godt indtryk af den kække nordmand.

Først i 1710, lykkedes det den 19-årige Tordenskiold at blive lukket ind på det forjættede Holmen. Forinden havde han i årene fra 1706 vist sine evner som sømand, ved at arbejde sig op fra skibsdreng til trediestyrmand på handelsskibe mellem Dansk Vestindien og Guineakysten.

18 OKT:

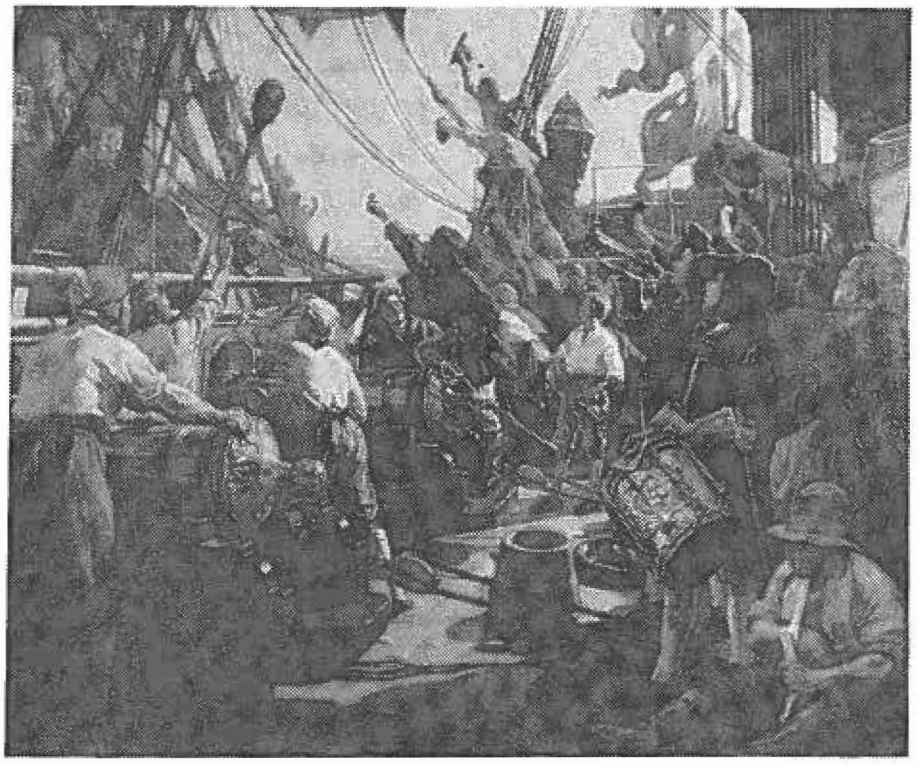

"På kanoner og Pokaler" af Christian Mølsted.

(Privateje. Udlånt til Orlogsmuseet fra 5 OKT)

I JUL 1714 var Tordenskiold i kamp i Skagerrak med en engelsk fregat i svensk krigstjeneste.

Efter at have kæmpet gennem mere end et døgn, var Torenskiolds krudt og kugler næsten brugt op. Han sendte så en parlamentérbåd over til fjenden, for at spørge, om de ikke kunne låne ham lidt ammunition, da han ellers måtte opgive at fortsætte dette herlige slag.

Den fjendtlige kaptajn svarede, at han kun havde til eget forbrug, men foreslog i stedet, at man indstillede kampen og bragte de slemt medtagne skibe i havn, i håbet om at mødes igen en anden dag.

Derpå sejlede de to skibe på klos hold og de to kaptajner skålede med hinanden over lønningen mens mandskabet råbte hurra.

Denne historie bragte Tordenskiold for en krigsret. Men han blev pure frikendt og derefter udnævnt til kaptajn. Han var da 24 år.

Episoden er her fremstillet af maleren Christian Mølsted. Maleriet kan for tiden ses på Orlogsmuseets Tordenskiold-udstilling.

19 OKT:

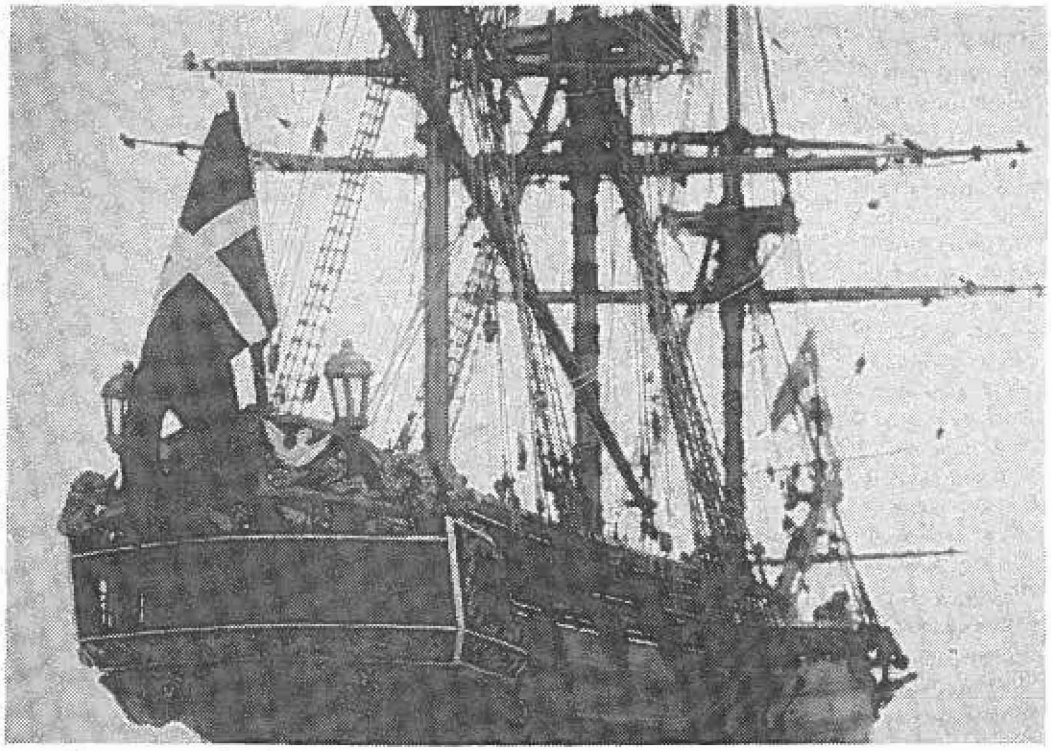

"Hvide Ørn" - foto af model fra Orlogsmuseet.

Den 11 MAJ 1715 mødte tusinder af københavnere op for at hylde Tordenskiold, da han ankrede op med fregatten "Hvide Ørn" på Københavns Red.

Det elegante og lynhurtige krigsskib var en del af Tordenskiolds bytte fra slaget ved Colberger Heide nogle uger tidligere.

Efter at svenskerne her havde taget flugten, forfulgte Tordenskiold de fjendtlige skibe som blev jaget på grund i Kielerbugten. Ved psykologisk krigsførelse fik han den svenske viceadmiral til at overgive sig selv og sine skibe. Deriblandt den svenske flådes stolthed: "Hvite Örn".

En triumferende Tordenskiold kunne returnere til den øvrige danske flåde med prominente krigsfanger og erobrede skibe til en værdi af 13 tønder guld. Hans belønning - i første omgang - bestod af kommandoen over "Hvide Ørn".

Modellen af "Hvide Ørn" er bygget efter tegninger fra rigsarkivet og er en del af den aktuelle Tordenskiold-udstilling på Orlogsmuseet på Christianshavn.

20 OKT:

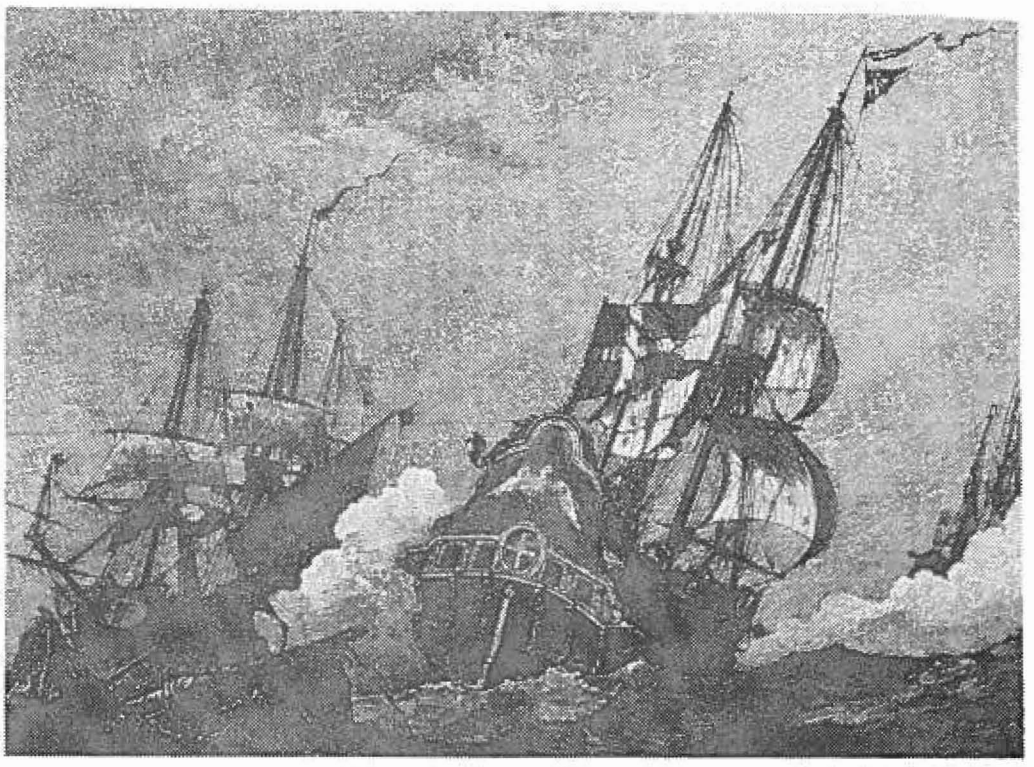

84 kanoner mod Wessels 30.

(Stik efter C. Neumann)

I oktober 1715 angreb Tordenskiold ombord på sin fregat "Hvide Ørn" to svenske krigsskibe i Østersøen.

At svenskerne tilsammen talte 84 kanoner mod hans egne 30 var ikke noget der bekymrede Tordenskiold. Han talte aldrig fjendens kanoner, men stolede mere på sine egne.

Kampen er fyldigt beskrevet i den efterfølgende krigsretssag i Sverige. Den er et godt eksempel på det fremragende sømandsskab og den taktiske overlegenhed, der kendetegnede adskillige af Tordenskiolds bedrifter.

I slagets første fase, isolerede Tordenskiold de fjendtlige skibe fra hinanden. Derefter styrede han "Hvide Ørn" ud og ind imellem svenskerne, mens hans kanoner tordnede løs, til de sønderskudte svenske skibe var jaget på flugt.

Efter denne episode blev der fra svensk side udstedt en pris på Tordenskiolds hoved, mens han i København blev rost i høje toner og "anbefalet videre udi Majestætens naade".

21 OKT:

Tordenskiolds adelsvåben.

(Rigsarkivet)

Den 24. februar 1716 blev den kun 25-årige kaptajn Peter Wessel optaget i den danske adelsstand af Frederik IV. Samtidig fik han adelsnavnet Tordenskiold og sit eget våbenskjold.

Den Store Nordiske Krig havde nu stået på i 7 år, og det var blevet vanskeligt at mobilisere forsvarsvilje - og dermed skaffe mandskab til hær og flåde.

Det tjente derfor Kongens og dermed landets interesse, at gøre stads af en mand af borgerstanden, som efter en lynkarriere i flåden og en lang række beundringsværdige sejre, var blevet en fejret helt i befolkningen.

Det var sandsynligvis Tordenskiold selv som fandt på det fængende navn og udformningen af adelsvåbnet.

I våbenskjoldets første felt angives navnet Tordenskiold med lynild og torden på blå bund hentydende til Sverige. I andet felt ses en hvid ørn på rød bund, der hentyder til den svenske fregat, som Tordenskiold erobrede.

Tredie felt viser to gyldne kanonløb og tre kanonkugler. De symboliserer det dansk-norske løsen, nemlig de tre kanonskud, der blev salutteret med, når man i mørke eller på afstand skulle give sig til kende for hinanden. Fjerde og sidste felt viser den norske løve i de danske våbenfarver.

Det originale adelspatent fra 1716, med Frederik IV's signatur, kan for tiden ses på Orlogsmuseets Tordenskiold-udstilling.

(Fortsættes i næste nr. af Søværnsorientering, nr. 14/90).

Indland kort

Flådebesøg

Den tyske undervandsbådsskoledeling bestående af undervandsbådene U1 og U10 (Type 205, S 180 og S 189), U 16 (Type 206, S 195) samt depotskibet LAHN (RHEIN-klasse, A 55) besøger København uofficielt 29 NOV - 3 DEC. Chef for styrken er Kommandørkaptajn E. Petsch ombord i LAHN.

Det britiske flådetankskib OLMEDA (OL-klasse, A 124) aflægger rutinebesøg i København 10-14 DEC. Besætningen består af 25 officerer og 62 menige, i alt 87 mand.

---ooOoo---

Redaktionen holder flyttedag

Redaktionen af Søværnsorientering flytter pr. 1 JAN 1991 fra Marinestaben til Søværnets Operative Kommando.

Indlæg til Søværnsorientering bedes pr. dags dato sendt til Søværnets Operative Kommando, Postboks 438, 8100 Århus C.

J. Ruth
Kontreadmiral
Inspektøren for Søværnet